

Angeli brez kril

26. Festival gejevskega in lezbičnega filma (27. 11. - 5. 12.)

Katarina Majerhold

Razprte oči

V ZDA se kar vrstijo kampanje znanih osebnosti, v katerih pozivajo proti nasilju nad mladimi geji in lezbijkami. Statistike namreč kažejo, da jih v ZDA kar 10 do 20 % stori samomor po zasmehovanju, zastraševanju in nasilju zaradi spolne usmerjenosti. Presenetljivo je tudi, koliko mladih in odraslih še vedno trpi, ker ne morejo svobodno izživeti čustvenega in čutnega življenja zaradi družbenih in religioznih doktrin. Tudi v Sloveniji ni nič boljše, ogromno je zgodb o odkritem in prikitem nasilju ali šikaniranju med sovrstniki, doma in na delovnem mestu, kakor je odkrila raziskava.¹

Je torej čudno, če smo namesto optimističnih ljubezenskih filmskih zgodb priča predvsem tragičnim, kakor smo lahko videli na 26. festivalu lezbičnega in gejevskega filma, ki se je odvil na različnih lokacijah po Sloveniji (v Ljubljani, Celju in Kopru)? Kategorija filmov s prevladujočo tragično zgodbo je obsežna, natančneje jih predstavljamo le nekaj – pomembno je izpostaviti sporočilo in iz tega izluščiti problem ter njegovo odpravo v prihodnosti.

Španski film *Eloïse* (2009, Jesús Garay) je tenkočutno realistična pripoved o prvi ljubezni in bolečem procesu odkrivanja ter priznavanja lastne homoseksualne usmerjenosti. Osemnajstletna Asia (Diana Gómez) leži v bolnišnici v komi. Zadel jo je avto. Ob njeni postelji sta zaskrbljena mama in fant. V nizu flashbackov spoznavamo življenje pred nesrečo: kako skupaj s prijatelji uživa začeto študentsko življenje z obiski predavanj arhitekture in brezskrbnimi zabavami, ljubimkanji in opravljanji. Asia ima tudi fanta Nathaniela (Bernat Saumell).

1 Švab, Alenka in Kuhar, Roman: Neznosno udobje zasebnosti : vsakdanje življenje gejev in lezbijk. Ljubljana, Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije, 2005.

Protitok

A šele ko se odloči, da v njeno življenje vstopi privlačna študentka slikarstva in lezbijka Eloïse (Ariadna Cabrol), za katero pozira, spozna, kaj je do tedaj pogrešala: umetnost, lepoto, poglobljeno razpravljanje in seveda strast. Čeprav se Asia na začetku ljubezenskega razmerja zaradi tega počuti »umazano« (njena mama in prijatelji ne odobravajo homoseksualnosti) in si vzame čas za premislek, spozna, da se ne more več vrniti v zanjo do tedaj »prazno« življenje. Film odlikuje estetska fotografija, izvrstna glasba, dobra naracija in zlasti kemija med mladima igralkama, a se žal, konča tragično.

Italijanski film *Vijoličasto morje* (Viola di mare, 2009, Donatella Maiorca) se odvija na enem od otokov blizu Sicilije v drugi polovici 19. stoletja. Spremljamo resnično ljubezensko zgodbo med Angelo (Valeria Solarino) in Saro (Isabella Ragonese), ki se poznata že od majhnih nog. Na meji odraslosti Angela izpove Sari svojo ljubezen in reče, da se bo poročila z njo. Ko oče izbere Angeli moža, enega od svojih delavcev, se ta očetu upre in reče, da ljubi Saro. Oče jo za kazen zapre v klet. A mama, ki ne more sprejeti hčerine tragične usode, se domisli, da Angelo preobrazijo v sina in s tem rešijo problem lezbične ljubezni. In res, Angelo ostrižejo, ji povežejo prsi, preimenujejo v Angela in poslej živi ter dela kot moški (prevzame celo očetov posel)². Sedaj ni več ovir za poroko in celo za otroka ne; a Sara ob rojevanju umre. Tudi ta film odlikuje tekoča pripovedna nit, izjemno ujemanje med igralkama in neposredni, a stilizirani seksualni prizori. A *Vijoličasto morje* je več kot le ljubezenska zgodba, je zgodba o osebni svobodi in ženski identiteti. O tem, da ženska lahko in mora sama odlo-

2 Kar nekoliko spominja na film *Virdžina* (1991, Srđan Karanović).

čati o svoji usodi – ljubezni, poklicu, življenjski poti, ki si jo je izbrala ne glede na okoliščine. A če gre v *Vijoličastem morju* za to, da si ženska izbere svojo svobodo, svoje mesto ob koncu 19. stoletja in je zavoljo tega pripravljena spremeniti celo spol in svoj *modus vivendi* v svetu, pa se glavni junak v perujskem filmu *Protitok* (Contracorriente, 2009, Javier Fuentes-León) na začetku 21. stoletja podobno bori s svojo vlogo moškega v svetu. Spremljamo zgodbo ribiča Miguela (Cristian Mercado) z nosečo ženo Marielo (Tatiana Astengo), ki skriva svojo gejevsko afero s slikarjem Santiagom (Manolo Cardona). Miguel in Mariela sta ugledna in spoštovana v svoji skupnosti. Morda

Eloise

zato v enem od prizorov prepira med Miguelom in Santiagom glede nujnosti skrivanja njune afere Miguel izjavi, da je to zato, ker pač ni homoseksualec ampak pravi moški, mačo. Ko se Santiago po nesreči utopi, je Miguel tako travmatiziran z zanikano ljubeznijo, da se mu Santiago prikazuje kot duh. Miguel lahko le tako odreši Santiaga, da najde njegovo truplo v morju in se od njega poslovil v skladu z običaji kraja – s pokopom v morju. Pravzaprav slabo zadoščenje homoseksualni ljubezni kot taki in njeno priznanje, saj se Miguel odloči, da bo nadaljeval življenje z Marielo in s sinčkom. Zdi se, da je ta tragična ljubezenska zgodba kombinacija filmov *Gora Brokeback* (Brokeback Mountain, 2005, Ang Lee) in *Duh* (Ghost, 1990, Jerry Zucker) s sporočilom, da je homoseksualna ljubezen v okviru prevladujoče družbene paradigme neuresničljiva na tem svetu in da lahko obstaja le kot vmesna postaja ali člen med tostranstvom in onostranstvom.

Ironično je, da tisti, ki bi želeli prikazati eno obliko kot edino pravo formo partnerskega odnosa, pravzaprav povzročajo največje trpljenje, konflikte in smrt. To vidimo na primeru izraelskega filma *Razprte oči* (Einayim Petukhoth, 2009, Haim Tabakman), v katerem se glavni junak Aaron (Zohar Shtrauss), ultra ortodoksen in poročen jud, zaljubi v mladega, prav tako ortodoksnega juda Ezrija (Ran Danker). V mesnico, ki je v Aaronovi lasti, se pred dežjem zateče mlad moški s telefonom v roki. Med moškima se razvije pogovor in Aaron ugotovi, da moški nima ne prenočišča ne službe, zato mu ponudi mesto pomočnika in prenočišče v skladiščni sobici. A kaj kmalu Aaron ugotovi, da se je Ezri pojavil v njihovi skupnosti v iskanju bivšega ljubimca. Za Aarona je življenje polno preizkušenj in nalog vzdržnosti, ki jih mora prestati v očeh boga, medtem ko je za Ezrija življenje radost, kreativnost in svoboda. Ko se

moška odpeljeta iz Jeruzalema, da bi se potopila v kopaljšče očiščenja, se Aaron prvič sprosti ob Ezri. Vedno resen Aaron, čigar razmerje z ženo je predvsem pusto in polno dolžnosti, tako nenadoma začuti privlačnost do Ezrija. In ko rabin napeljuje, da ljudje govorijo o homoseksualnosti Ezrija in da je bil izločen iz šole zaradi nespodobnega vedenja, ga Aaron brani: »Bog je ustvaril Ezrija, bog pušča Ezrija pri življenju in le Ezri lahko služi bogu na svoj lasten način.« Obdobje sreče med Aaronom in Ezrijo je kratko, ob grožnjah sovaščanov se Ezri zave, da se mora posloviti, Aaron pa naredi samomor. V ponanti – »prej sem bil mrtev, zdaj sem živ« (podobno kot glavna

Vijoličasto morje

junakinja v filmu *Eloise*) – v realistični scenografiji in v počasnem rossellinijevskem tempu doseže film neke vrste tiho popolnost, posvečenost življenja bogu v vsakdanjem življenju ter na ta način prenese globoko sporočilo: Kaj ljudje res ne znamo videti in sprejeti ljubezni ter sreče v vseh izkustvenih oblikah; si nekaj takega, kot je vrhovno bitje, resnično želi, da je naše življenje pusto, zgolj polno dolžnosti, notranjih borb in konfliktov, nesrečno in brez ljubezni, veselja, miru, sočutja?

Najbolj zaskrbljujoča je ugotovitev, da se v zadnjih 50 letih razmere za homoseksualno populacijo niso bistveno izboljšale. Kajti na festivalu so bili prikazani tudi filmi kot *Drugače kot ti in jaz* (Anders als du und ich, 1957, Veit Harlan), v katerem imamo opravka z že boleče znanim postavljanjem homoseksualca na pravo pot ... Klaus (Christian Wolff) je mlad moški v povojnem Berlinu, ki ga neznanško privlači prijatelj Manfred (Günther Theil). Ko spozna doktorja Winklerja (Friedrich Joloff), ga ta spodbudi na pot odkrivanja (lastne) homoseksualnosti – tako se poda v svet gejevske nočne scene in elektronske glasbe. A ko družina odkrije njegovo zasebno življenje, se začne standardno poseganje v njegovo integriteto.

Geji in lezbijke so še vedno izpostavljeni enormnim pritiskom, oviram in brezobzirnim napadom v imenu te ali one ideje oz. ideologije, kar odraža vsesplošno p(o)razno stanje duha naše civilizacije, ki v svoji dvatisočletni zgodovini ni zmogla zagotoviti drugih temeljnih pravic razen tistih na papirju ali pa še teh ne, zato ni čudno, da tako fikcija kot realnost glede istospolnih intimnih zvez (in vsega ostalega, ki se tiče drugega in drugačnega) ne kažeta preveč srečnega in veselega obraza. Zato nasvidenje v naslednji galaksiji – morda (bolj) srečni.